

obravnavala Taja Gubenšek (Muzejsko društvo Domžale, Šolski zvezki družine Gubenšek iz Domžal). Tema Spomin na učitelja – vzgojitelja: Iz listov šolskih zvezkov na pedagoškem tečaju v Beli krajini med drugo svetovno vojno je pritegnila Marjetko Balkovec Debevec (SŠM). Šolske zvezke v slovenskem pedagoškem časopisju v prvem desetletju po drugi svetovni vojni je obravnaval Anton Arko (SŠM). Avtorji so povabljeni k oblikovanju tematske številke revije *Šolska kronika*, zato lahko pričakujemo, da bomo nekaj od predstavljene tematike lahko sčasoma tudi prebirali.

Predstavitve na simpoziju so pokazale, da je mnogovrstna tematika šolskih zvezkov zanimiva tudi pri nas. Dotaknili smo se tako šolskega zvezka kot vrste arhivskega gradiva, njihovega založniškega in trgovskega pomena, predstavili sorazmerno redke arhivske primerke in razmeroma številčnejše primerke iz muzejskih zbirk: povsod so bolj povezani z osebnimi zbirkami posameznikov kot z gradivom uradnih ustanov. Izstopala je obravnavna gradiva iz družinskih in domačih zbirk, vsebinsko pa so se dopolnjevale analize šolskih zvezkov za posamezna področja, kot npr. delovanja posameznih regionalnih muzejev v Brežicah, Kamniku ali Velenju ali za območje Prekmurja in Primorske v času med obema vojnoma. Pokazalo se je, da znajo prav poznavalci regionalne problematike tudi zgodbe šolskih zvezkov odlično postaviti v čas in prostor, saj opazijo marsikaj, kar lahko v slovenski prostor umesti le poznavalec lokalne zgodovine.

Udeleženci so proučili zanimive platnice, ustavili pa so se tudi ob pestri notranjosti. Če lahko za učbenike rečemo, da nam raz-

odevajo uradno podobo pouka, pa so šolski zvezki neposredni dokument o tem, kako je pouk v razredu res potekal in so živo pričevanje vsakdanjega življenja. Zato so šolski zvezki kot neposredna priča pedagoške dejavnosti in kot rezultat učenčevega dela (in učiteljevega vpliva) vedno bolj zanimivi tako za slaviste kot zgodovinarje, etnologe in pedagoge. Če smo se ob vabilu na sodelovanje vsi branili, da nismo strokovnjaki za šolske zvezke, smo po raziskavi in vseh zanimivih predstavitev sicer priznavali, da marsičesa o tej temi res (še) ne vemo, a da znamo tudi v tem gradivu vedno bolj prepoznavati zgovoren arhivski predmet in zanimivo muzealijo.

Gradivo konference je s programom in povzetki dostopno tudi na spletni strani muzeja (<http://www.ssolski-muzej.si/slo/exhibits.php?item=194>). Povzetki (z angleškimi naslovi) so v slovenščini, šest tujih prispevkov pa je tudi v njihovem jeziku.

Literatura in viri

MEDA, Juri idr. (ur.): *School Exercise books: A Complex Source for a History of the Approach to Schooling and Education in the 19th and 20th Centuries* (knjigi 1 in 2). Firenze: Polistampa, 2010.

ŠUŠTAR, Branko: *Zgodbe šolskih zvezkov: Pogledi na razvoj šolskih zvezkov na Slovenskem od srede 19. stoletja naprej* (razstavniki katalog). Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2011.

ŠUŠTAR, Branko idr.: *School exercise books: A complex source for a history of the approach to schooling and education in the 19th and 20th centuries*, knjiga 1 in 2 (ur. Juri Meda, Davide Montino in Roberto Sani). Firenze: Polistampa 2010, knjiga 1 in 2, 1616 str. *Šolska kronika* 44 (20)/1,2, 2011a, 246–255.

SREČANJE KULTURNE DEDIŠČINE SLOVENIJE

Preučevanje nesnovne dediščine na primeru pustnih šeg

Mestna občina Ptuj in Javne službe Ptuj so 5. februarja 2013 v slavnostni dvorani ptujskega gradu že drugo leto zapored gostile strokovno posvetovanje z naslovom »Srečanje kulturne dediščine Slovenije: Preučevanje nesnovne dediščine na primeru pustnih šeg«. Koordinatorja in organizatorja dogodka sta bila Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj in Javne službe Ptuj, program pa so zastopale strokovne institucije v sestavi Inštituta za slovensko narodopisje – ZRC SAZU, Slovenski etnografski muzej in Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož. Posvetovanje so z uvodnimi nagovori odprli dr. Aleksandra Pivec, direktorica Znanstveno-raziskovalnega središča Bistra Ptuj, Helena Neudauer, podžupanja Mestne občine Ptuj, Marjutka Hafner, direktorica nacionalnega urada Unesco, in Aleš Arih, direktor Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož. Strokovno posvetovanje, namenjeno tako preučevalcem kot oblikovalcem, poustvarjalcem in ljubiteljem pustnih šeg, je bilo razdeljeno na tri sklope, celotno koordinacijo dogodka pa je vodila dr. Klavdija Rižnar (ZRS Bistra Ptuj).

V prvem, znanstveno-raziskovalnem delu, ki ga je vodil dr. Naško Križnar, so povabljeni predavatelji spregovorili o preučeva-

nju, vrednotenju in ohranjanju pustne dediščine in Unescovem varovanju. Dr. Jurij Fikfak (ISN ZRC SAZU) je na primeru škorumatov in zgodb s terena spregovoril o uprizoritvah, izvajalcih in raziskovalcih pustnih ritualov. Sledila sta mu dr. Naško Križnar (ISN ZRC SAZU) s prispevkom o ustvarjanju, raziskovanju in ohranjanju nesnovne pustne dediščine ter Andrej Brence (Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož) s prispevkom o spreminjanju in zaščiti pustnih mask. Gosta iz Avstrije, Luis Schlierenzauer in Manfred Thurner, sta prisotnim predstavila pustno povorko, ki se na vsake štiri leta odvija v mestu Imst na avstrijskem Tirolskem. Njihove t. i. *Imster Schemenlaufen* so tudi prve v Avstriji, ki so vpisane na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. S prispevkom o tradicionalni pustni dediščini kot orodju za proučevanje vprašanj o višjem pomenu življenja je nadaljeval dr. Štefan Čelan, župan Mestne občine Ptuj; znanstveno-raziskovalni sklop posvetovanja pa je končala mag. Adela Pukl (SEM), ki je predstavila postopke za vpis v Register žive kulturne dediščine ter pot, ki vodi vse do Unescovega Reprezentativnega seznama kulturne dediščine človeštva.

* Ana Beno, univ. dipl. etnol. in kult. antrop., asist. mlada raziskovalka, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 1000 Ljubljana, Zavetiška 5, E-naslov: ana.beno@ff.uni-lj.si

Po odmoru je sledila interaktivna delavnica, na kateri so se zbrali predavatelji predhodnih prispevkov, raziskovalci in poustvarjalci dediščine, ki so v svojih krajih aktivni udeleženci ali organizatorji dogodkov s področja kulturne dediščine. Pogovor, ki ga je vodil in usmerjal dr. Jurij Fikfak, je tekel na temo organiziranosti delovanja skupin, ki se ukvarjajo s pustno dediščino, o spremembah v delovanju skupin, odnosu med raziskovalcem in izvajalcem ter nenazadnje tudi okoliščinah za nadaljevanje tradicije nesnovne kulturne dediščine.

Posvetovanje se je končalo z okroglo mizo. Omizju s predavatelji dopoldanskega sklopa so se pridružili še Ksenija Kovačec

Naglič, vodja Informacijsko-dokumentacijskega centra za dediščino Ministrstva RS za izobraževanje, znanost, kulturo in šport; Andrej Klasinc, predsednik FECC Slovenije ter predstavnik pustne skupine škoromati Podgrad, Mitja Ivančič. Vsi zbrani so novinarjem in udeležencem v dvorani podali kratke povzetke celodnevne strokovnega posvetovanja, ki je poudarjalo preučevanju nesnovne kulturne dediščine na primeru pustnih šeg v povezavi s t. i. Konvencijo Unesco, ter sklenili, da tovrstno srečanje na Ptujju gotovo ni zadnje te vrste.

36. ZBOROVANJE ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE – ZGODOVINA OTROŠTVA Rogla, 18.–20. oktober 2012

Obpravnavana tematika 36. zborovanja Zveze zgodovinskih društev je zanimiva in pomembna za slovensko historiografijo, tuja pa se z zgodovino otroštva in v zadnjem času zlasti z zgodovino otroka intenzivno ukvarja že 40 let. V tem času so doživeli koncepti otroštva in otrok številne reinterpretacije. Referati na tem simpoziju so se ukvarjali tudi s pretresom različnih teoretičnih izhodišč in hipotez. Te pa moramo strniti v belo in črno »legendo« izkušenj otroštva v preteklosti.

Na razumevanje koncepta otroštva so vplivale religija, filozofija in politika, to pa se kaže zlasti v vzgoji in moralih. Določene spremembe v odnosu do otroštva kot življenjskega obdobja so prispevali mediji. Izkušnje otroštva so v različnih časovnih okvirih zaznamovale tudi ekonomija družine in družinske strategije. Pomembno vlogo pri ustvarjanju konceptov otroštva je v vseh zgodovinskih obdobjih igrala dobroteljskost. Zlasti od 18. st. je bil otrok v politični in gospodarski teoriji razumljen kot sredstvo, ki zagotavlja in ohranja splošno blaginjo družbe. Prav v poznem 18. st. se je začela izpostavljanje materinska vloga kot naravna vloga ženske in poudarjati pomen vzgojenih otrok za populacijsko politiko države. Še bolj kot v prejšnjih stoletjih se je spodbujal razvoj medicine in medicinske preventive (skrb za dojenčke in otroke, prehranjevanje ...) ter se posvečalo fizični in moralni vzgoji otrok. Če povzamemo na kratko: članki na simpoziju so uspešno zarisali splošne in specifične okoliščine in značilnosti izkušenj otroštva, zelo redko pa so bile v prispevkih predstavljene otrokove najbolj osebne izkušnje, kot npr. izkušnje meščanskega sina ali hčerke, potomca družbene elite, otroka iz delavske družine, ki se je najprej gibal na meji ptičkov brez gnezda, nato pa je sredi 20. stoletja postal najpogostejša izkušnja otroštva. Nič nismo slišali o izkušnjah kmečkih deklic in fantičev, ki so del otroštva preživeli med (pastirskimi) igrami in pod varstvom mlajših bratov in sestra, ali pa tistih, ki so postali del kolektiva v šoli, ustanovi, otroški in mladinski organizaciji, del izjemnih izkušenj ali zgolj del mestnega ali podeželskega vsakdana.

Prav zato so v preteklosti otroštvo z različnih zornih kotov vedno znova odkrivali posamezniki iz različnih segmentov družbe in okolja, v katerem so živeli – učitelji, verski moralisti, pedagogi, filozofi, pesniki, slikarji in drugi umetniki, ves čas pa tudi starši. In prav ta prepletenost zanimanj je postavila zgodovino otroštva za izhodišče raziskav v različnih humanističnih in družboslovnih strokah. Koncepte in izkušnje otroštva je treba preučevati kot del celotne družbe in zato ne morejo ostati ekskluzivno pridržane samo eni vedi.

Čeprav je bilo izhodišče programskega odbora usmerjeno v zbiranje različnih izkušenj otroštva in izkušenj otrok (v nekaterih referatih pa tudi mladostnikov) v različnih časovnih obdobjih, je bilo težišče prijavljenih referatov na poznem 19. in 20. stoletju. Kljub dejstvu, da so večino referatov pripravili zgodovinarji, je programski odbor skladno s programskimi usmeritvami na konferenco povabil tudi sociologe, umetnostne zgodovinarje, etnologe in antropologe, pravne zgodovinarje in zgodovinarje medicine. Ti so s svojimi referati večkrat posegli tudi na področje pedagogike, psihologije, politične teorije in medicine. Ob konferenci je Zveza zgodovinskih društev Slovenije izdala tudi zbornik prispevkov. Ker je zbornik izšel pred zborovanjem, v njem prispevki niso razvrščeni po panelih, kot so bili predstavljeni na zborovanju.

V panelih Šolstvo in vzgoja I. in II. so bila predstavljena splošna in specifična vprašanja šolstva, vzgoje in varstveno-vzgojnih ustanov v 19. in 20. stoletju. Zelo specifični tematiki v tem segmentu sta zdravstvena vzgoja otrok in spolna vzgoja. Panel Otroci v družini in brez nje se je ukvarjal s položajem otrok v družinskem krogu in z vprašanjem otrok, ki so ostali brez staršev oziroma brez varstva zaradi celodnevne zaposlitve staršev, zlasti v mestnem pa tudi rudarskem okolju. Poudarek nekaterih prispevkov je bil na specifičnih institucionalnih možnostih oskrbe otrok. Panel Podobe otroštva I je zajel več zgodovinskih obdobj, saj so bili v njem predstavljeni različni (zlasti materialni: pohi-

* Doc. dr. Dragica Čeč, dr. znanosti, znanstvena sodelavka, Inštitut za zgodovinske študije Univerze na Primorskem, 6000 Koper, Garibaldijeva 1, E-naslov: dragica.cec@zrs.upr.si